

ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJLARI BO'LGAN HAR BIR BOLANING INKLYUZIV TA'LIM OLIISH HUQUQINI TA'MINLASHGA QARATILGAN CHORA -TADBIRLARNI AMALGA OSHIRISH

Abdumo'minova Gulmira Aziz qizi

JDPU o'zbek tili va adabiyoti fakulteti 2-bosqich talabasi

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim ahamiyati, imkoniyatlar, inklyuziv ta'lim haqida qonunlar, shart sharoitlar, bugungi kunda ta'lim .

Annotatsiya: ushbu maqolada alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan har bir bolaning inklyuziv ta'lim olish huquqini ta'minlashga qaratilgan chora tadbirlar yoritib beriladi. Zero, imkoniyati cheklangan bolalarni ilm olishi uchun zarur yordam berish biz pedagoglarning zimmasidadir.

Mamlakatimizda ayni damda amalga oshirilayotgan jamiki islohotlarning zahirida ,eng avvalo ,kelajak avlodning barkamol bo'lib ulg'ayishi, hech kimdan kam bo'lmay baland marra-larni zabt etishga qodir farzandlar bo'lib yetishishi kabi dolzarb masalalarni hal etish yotadi

Hozirgi zamon jamiyatida har bir bolaning sifatli ta'lim olish huquqini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jumladan, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir. Inklyuziv ta'lim – bu maxsus ehtiyojga ega bolalarning umumiy ta'lim tizimiga to'liq jalb etilishini anglatadi va ularning ijtimoiy integratsiyasiga xizmat qiladi. Bu jarayonni samarali tashkil etish uchun davlat, ta'lim muassasalari, jamiyat va ot-onalar hamkorlikda ishlashi lozim.

Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni rivojlantirish – bu nafaqat ta'lim muassasalarining, balki butun jamiyatning majburiyatidir. Ta'lim tizimida inklyuziv yondashuvni yo'lga qo'yish orqali bolalarga teng imkoniyatlar yaratish, ularning jamiyatga to'liq integratsiyalashuvi va kelajakda muvaffaqiyatli hayot kechirishi uchun mustahkam zamin yaratish mumkin. Bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar kelajak avlod uchun inklyuziv va adolatli ta'lim tizimini shakllantirishga xizmat qiladi. Inklyuziv ta'lim bolaga nima beradi ?

Inklyuziv ta'lim bolaga ijtimoiy hayotga moslashish va jamiyatga integratsiyalashish imkonini beradi. Chunki bunday muhitda u:

Atrofdagilar bilan muloqot qilishni o'rganadi.

Ijtimoiy ko'nikmalari rivojlanadi.

O'zini teng huquqli jamiyat a'zosi sifatida his qiladi.

Nogiron bolalar alohida muhitda o'qiganlarida, ularning jamiyat bilan aloqasi cheklanadi, bu esa kelajakda ijtimoiy hayotga qo'shilish jarayonini qiyinlashtiradi.

Inklyuziv ta'lim esa bunday to'siqlarni yo'q qiladi. Inklyuziv ta'lim har bir bolaga uning ehtiyoj va qobiliyatlariga qarab ta'lim olish imkonini beradi. Buning uchun:

Moslashtirilgan o'quv dasturlari ishlab chiqiladi. O'qituvchilar individual yondashuvni qo'llaydi.

Maxsus pedagog va psixologlarning yordamidan foydalaniladi

Natijada bola o'z qobiliyatlarini namoyon qila oladi va ta'lim jarayonidan to'laqonli foydalana oladi. Inklyuziv muhitda ta'lim olgan bola:

O'z fikrini erkin ifoda qilishni o'rganadi.

Mustaqil qaror qabul qilishga intiladi.

O'z qobiliyatlariga ishonch hosil qiladi.

Bu esa kelajakda uning hayotdagi muvaffaqiyatlarini oshirishga yordam beradi.

Agar maxsus ehtiyojga ega bolalar alohida o'qitilsa, ular jamiyatdan uzilib qolishi mumkin. Ammo inklyuziv ta'lim bu muammoni bartaraf etadi va ularning hayotga tayyorlanishiga yordam beradi. Imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish huquqini ta'minlash bo'yicha quyidagi chora-tadbirlar amalga oshiriladi:

+Imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish huquqi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va "Ta'lim to'g'risida"gi qonun bilan kafolatlanadi.

+Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi qonun qabul qilingan bo'lib, unda ularning inklyuziv ta'lim olish huquqlari mustahkamlab qo'yilgan.

+Maxsus maktablar va ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari faoliyati huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlanadi.

+Umumiy ta'lim muassasalarida imkoniyati cheklangan bolalar uchun maxsus sharoitlar yaratish.

+Maxsus maktablar va markazlarda defektolog, logoped, psixolog kabi mutaxassislar yordamida ta'lim jarayonini tashkil etish.

+O'quv dasturlarini imkoniyati cheklangan bolalarning ehtiyojlariga moslashtirish.

+Maxsus maktab-internatlar, rehabilitatsiya markazlari, ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarini kengaytirish.

+Brayl alifbosi, audio darsliklar, interaktiv ta'lim dasturlari kabi maxsus vositalarni joriy etish. O'qituvchilar va mutaxassislarni tayyorlash: Inklyuziv ta'lim bo'yicha maxsus kurslar va treninglarni tashkil etish.

Defektolog, logoped va maxsus pedagoglarni tayyorlash va ularning sonini ko'paytirish.

Oilaviy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash:

Imkoniyati cheklangan bolalar ota-onalariga maslahat va metodik yordam berish.

Jamiyatda inklyuziv ta'lim va nogiron bolalar huquqlari haqida xabardorlikni oshirish.

Nogiron bolalarning jamiyatga integratsiyasini ta'minlash uchun madaniy, sport va ijtimoiy loyihalarni rivojlantirish. Inklyuziv ta'limning rivojlanishi: 2022/2023 o'quv yilidan boshlab, O'zbekistonning barcha hududlaridagi 225 ta umumta'lim maktablari nogironligi bo'lgan bolalar uchun o'z eshiklarini ochdi. Bu mamlakat tarixida misli ko'rilmagan qadam bo'lib, inklyuziv ta'limni rivojlantirishga xizmat qiladi. Musiqa va san'at ta'limi: Imkoniyati cheklangan bolalarning musiqa va san'at sohasida ta'lim olishlari uchun imkoniyatlar yaratilmoqda. Masalan, Toshkent shahridagi 17-sonli musiqa va san'at maktabida 280 nafar bola ta'lim oladi, ulardan 133 nafari ko'zi ojiz bolalardir. Ushbu bolalarning musiqa ta'limi orqali kelajakda kasb egallashlariga yordam berilmoqda. O'zbekistonda imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish huquqlarini ta'minlash maqsadida qonunchilikda tegishli o'zgarishlar kiritilmoqda. Jumladan, umumta'lim maktablari uchun belgilangan yosh me'yorida 2 yilga oshgan bolalarni qabul qilishga ruxsat etiladi. Imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim muassasalarida ta'lim olishlari uchun davlat byudjetidan mablag'lar ajratilib, ularning sifatli ta'lim olishlari uchun sharoitlar yaratilmoqda.

Xulosa: Inklyuziv ta'lim har bir bolaning huquqini himoya qiladigan, teng imkoniyatlar yaratadigan va ularning jamiyatga to'laqonli qo'shilishini ta'minlaydigan ta'lim tizimidir. Bu yondashuv orqali bolalar o'z iste'dodlarini rivojlantirish, mustaqil hayot kechirish va jamiyatga moslashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu sababli, inklyuziv ta'limning rivojlanishi nafaqat alohida ehtiyojga ega bolalar, balki butun jamiyatning taraqqiyoti uchun ham muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 13.10.2020 yildagi "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ -4860- son qarori.
2. Nabiyeva, G.A (2021). "Imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim-tarbiya olishlari"
3. R. Shomaxmudova . " Maxsus va inklyuziv ta'lim " uslubiy qo'llanma. Toshkent 2021-yil.
4. Po'latova P.M. " Maxsus pedagogika " (oligofreno pedagogika) "O'qituvchi" - 2005 y